

UTICAJ INTEGRATIVNOG MODELA NASTAVE MUZIČKE KULTURE NA MUZIČKE SPOSOBNOSTI, ZNANJA I VJEŠTINE UČENIKA MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA¹

Darko Ratković²

Rezime

U radu su predstavljeni rezultati eksperimentalne primjene integrativnog modela nastave u prvom razredu osnovne škole. U istraživanju je učestvovalo 116 učenika prvog razreda dvije osnovne škole koji su podijeljeni u četiri odjeljenja. Dva odjeljenja su bila eksperimentalna a dva kontrolna. Cilj istraživanja bio je ispitati uticaj integrativnog modela nastave muzičke kulture na ritmičke sposobnosti, sposobnosti vokalne reprodukcije, znanja i vještine sviranja na ritmičkim instrumentima. Korišten je eksperimentalni metod sa paralelnim grupama i deskriptivni metod. Instrumente istraživanja čine: TVR - test vokalne reprodukcije; TRS - test ritmičkih sposobnosti i IZUT test koji se sastoji iz tri subtesta: vizuelno prepoznavanje ritmičkih instrumenata, zvučno prepoznavanje i manuelna upotreba instrumenta. Rezultati su dobijeni testiranjem učenika i poređenjem dobijenih aritmetičkih sredina eksperimentalne i kontrolne grupe. Razlika aritmetičkih sredina na svim testovima ide u prilog učenika eksperimentalne grupe što govori o pozitivnom djelovanju eksperimentalnog faktora. Statistički značajna razlika upućuje na zaključak da integrativni model nastave muzičke kulture ostvaruje pozitivan uticaj na ritmičke sposobnosti, sposobnosti vokalne reprodukcije učenika, znanja učenika i vještine u odnosu na primjenu tradicionalnog načina rada.

Ključne riječi: *integrativni model, muzičke sposobnosti, znanja i vještine, učenje, metodika nastave muzičke kulture.*

¹ Rad je dio šireg istraživanja u okviru izrade doktorske disertacije koja je odbranjena 22. 6.2022. godine pod naslovom „Vaspitno-obrazovna efikasnost integrativnog modela nastave muzičke kulture u mlađim razredima osnovne škole“ na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci.

² Darko Ratković je doktor pedagoških nauka i docent na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci. E-adresa: darko.ratkovic@ff.unibl.org

Uvod

Termin *integrativni* (model) koristimo kao termin koji se odnosi na proces povezivanja, ali i *sjedinjavanja* građe, kako unutar jednog istog predmeta, tako i između različitih nastavnih predmeta. Zato integrativni model nastave muzičke kulture možemo posmatrati na unutarpredmetnom i međupredmetnom nivou integracije. Unutarpredmetni nivo integracije se odnosi na povezivanje građe (sadržaja, tema, aktivnosti, postupaka, pristupa) unutar samog predmeta muzička kultura što podrazumijeva realizaciju nastave preplitanjem muzičkih aktivnosti: pjevanje, sviranje, slušanje, stvaralaštvo u sajedinstvu sa zadatkom i ishodom učenja (Ratković, 2018). Stojanović (2005) smatra da „dobro organizovan čas ne poznaje samo jednu aktivnost na času. Čas treba da je dinamičan, da se različite aktivnosti za učenike smenjuju ili prepliću, ali, kad god je to moguće (ima izuzetaka kad je to teško realizovati), da se stave pod istu kapu postavljenog zadatka. Dakle, integrativnim pristupom, iskustveno prolazeći kroz dve i/ili tri muzičke aktivnosti za učenike i odgovarajuće muzičke sadržaje unutar njih, treba rešavati isti ili sličan problem“ (Stojanović, 2005: 6). Međupredmetni nivo integracije odnosi se na tematsko povezivanje građe dvaju ili više predmeta/predmetnih područja gdje muzička kultura i njen integrativni model s obzirom na polifunkcionalnost muzičkih aktivnosti, sadržaja i načina primjene, dobijaju kroskurikulumsku integrativnu funkciju s obzirom na globalni cilj osnovnoškolskog vaspitanja i obrazovanja, kojim se planira „cjelovit razvoj svih potencijala do ličnog maksimuma uvažavajući individualnost i urođene sklonosti u svakom od aspekata razvoja (intelektualnom, socijalno-emocionalnom i fizičkom, razvoju govora, izražavanja i stvaranja“ (Nastavni plan i program i program za osnovno obrazovanje (2014). Nastavni plan i program za prvi razred osnovne škole sadrži preporuke za kurikulumsku integraciju programskih područja: Ritmika, sport, muzika; Moja okolina i Govor, izražavanje, stvaranje (Nastavni plan i program za I razred osnovne škole u Republici Srpskoj, 2021). Uočeno je da „učitelji najviše integrišu aktivnost pjevanja a zatim slušanja muzike dok aktivnosti stvaralaštva, sviranja i muzičke nisu dovoljno zastupljene“, dok je najmanji stepen integracije sa nastavom matematike“ (Ratković, 2018: 51).

Kada su u pitanju psihološke i neurološke pretpostavke učenja i poučavanja, integrativni model nastave muzičke kulture je dobrim dijelom zasnovan na multisenzornom učenju i teoriji iskustvenog učenja Dejvida

Kolba (Kolb, 1984) koja polazi od sticanja znanja na bazi transformacije iskustva. Stošić (2008b) smatra da je pjesma snažno sredstvo integracije nastave književnosti sa muzičkom kulturom jer „nosi u sebi polifunkcionalni potencijal i svojom strukturom generiše više funkcija između kojih postoje i jake kauzalne veze koje djeluju na cjelovit razvoj ličnosti učenika“ (Stošić 2008b:72). I drugi autori ističu mogućnost integracije muzičkih sadržaja sa drugim predmetima i pozitivnim efektima primjene muzike (Linnavalli et.al., 2018; Pavlović, 2012; Ratković, 2018; Smiljković i Stojanović, 2011; Stojadinović, 2023; Zdravković, Spasić-Stošić i Vučkovski, 2010; Stošić i Janković, 2020; Vučkovski i Zdravković, 2009). Martinović-Bogojević i Osmanović (2023) nalaze mogućnost podsticanja konstruktivističkog načina učenja kroz interdisciplinarnost u muzičkom obrazovanju. Ilić i Jerković (2025) integrisanu nastavu svrstavaju u inovativne nastavne sisteme čija su obilježja „učenik subjekt; instrinzički motivi, samostalno učenje (samoinstrukcija), samovođenje-samoupravljanje, produktivni rad.“ (Ilić i Jerković, 2025: 385). Rezultati istraživanja (Jerković, 2024) ukazuju na značaj i individualno planirane nastave jer „pomaže razvoju realistične i samokritične slike o sebi“ (Jerković, 2024: 173), i „značajno podstiče verbalnu kreativnost kod svih učenika bez obzira na njihov početni nivo (isto: 170). Neke elemente individualno planirane nastave možemo primijeniti i u integrisanoj nastavi. Pandurević (2020) ističe intenziviranje dječijeg i folklornog stvaralaštva u kontekstu očuvanja nematerijalnog kulturnog nasljeđa kroz integraciju na predškolskom uzrastu. Aleksandar Stojadinović (2023) ukazuje na uspješniji razvoj osjećaja za muzički ritam učenika prilikom primjene integrativnog modela obrade dječjih narodnih igara sa pjevanjem. Novija studija Laure i Habe (Laure & Habe, 2024) pokazuje pozitivan uticaj eksperimentalnog Montessori muzičkog programa zasnovanog na pokretu na razvoj ritmičkih sposobnosti predškolske djece. Sa ovim shvatanjem su kompatibilne i neurološke studije koje ističu značaj pokreta. Upravo je pokret kao sastavni dio integrativnog modela rada bio značajan faktor sinkretičkog djelovanja u uspostavljanju i razumijevanju muzičkih ali i sadržaja drugih predmeta razredne nastave.

Kada je u pitanju muzički razvoj on je složen i dinamičan, nelinearan proces koji se odvija spiralno i ponavljajuće (Bamberger (2005). U razvoju muzičkih sposobnosti Mirković-Radoš (1983) ističe redoslijed muzičkog ispoljavanja/ponašanja te smatra da je najznačajniji period za razvoj istih do 11. godine. Isti autor navodi da su najznačajniji faktori za razvoj muzikalno-

sti uopšte: nasljeđe, sredina, obrazovanja/nastava i aktivnost pojedinca. Značajno je napomenuti da Velč (Welch, 2009) u svojoj longitudinalnoj studiji nalazi da su djeca uzrasta od 5 do 7 godina ostvarila bolju tačnost u zadacima usklađenosti visine tonova u trećoj godini školovanja te da su djevojčice brže napredovale ali su oba pola značajno napredovali poslije intervencije što ukazuje na potrebu kontinuiteta u radu i razvoju vokalnih sposobnosti.

Metodologija istraživanja

Rezultati predstavljeni u ovom radu su zapravo dio šireg eksperimentalnog pedagoškog istraživanja koje se odnosi na ispitivanje vaspitno-obrazovne efikasnosti integrativnog modela nastave muzičke kulture u odjeljenima učenika mlađih razreda osnovne škole. Konkretno, problem ovog istraživanja je fokusiran na ispitivanje uticaja integrativnog modela nastave muzičke kulture na međupodručnom nivou integracije u prvom razredu osnovne škole. Istraživanjem u prvom razredu je obuhvaćeno i predmetno područje Moja okolina sa svojim programskim oblastima ali i kognitivna i emocionalna uključenost učenika. U ovom radu su prikazani rezultati koji se odnose na muzičke sposobnosti, znanja i vještine.

Predmet istraživanja se odnosi na uticaj integrativnog modela nastave muzičke kulture u odnosu na tradicionalni/uobičajeni model nastave na muzičke sposobnosti učenika, njihova znanja i vještine. Bitno je napomenuti da se nastava u osnovnim školama Republike Srpske realizuje prema modelu devetogodišnjeg školovanja, a učenici se u prvom razredu ne ocjenjuju.

Cilj, zadaci i varijable istraživanja

Cilj istraživanja je eksperimentalno utvrđivanje uticaja integrativnog modela nastave muzičke kulture u odnosu na tradicionalan način rada na muzičke sposobnosti i znanja³ učenika. U skladu sa problemom, predmetom i ciljem istraživanja konkretizovan je i zadatak istraživanja: utvrditi uticaj/efikasnost integrativnog modela nastave na međupodručnom nivou integracije na razvoj ritmičkih sposobnosti, sposobnost vokalne reprodukcije i znanja učenika o ritmičkim instrumentima u odnosu na tradicionalni način rada.

³ Muzička znanja je termin koji se uslovno koristi i se odnosi se na vizuelno i zvučno prepoznavanje ritmičkih instrumenata te pravilnu upotrebu instrumenta.

Nezavisnu varijablu predstavlja integrativni model nastave muzičke kulture operacionalizovan kroz eksperimentalni program zasnovan na integrativnom pristupu učenju i poučavanju u odnosu na klasičan/tradicionalan integrisani pristup a ogleda se u međupodručnom funkcionalnom ishodišnom povezivanju i integrisanju programskih aktivnosti i sadržaja.

Specifičnost programa je u posebno osmišljenim i ishodišno izabranim muzičkim sadržajima: pjesmama, brojalicama, inovativnim interaktivnim muzičko-matematičkim igrama, zadacima i primjerima za sviranje iz predmetnog područja *Ritmika, sport i muzika* kombinovani i integrisanim sa sadržajima, ishodima i zadacima predmetnih područja: *Moja okolina i Govor, izražavanje, stvaranje*. Vodilo se računa da učenici u kontrolnoj grupi u odnosu na eksperimentalnu imaju približno ujednačen broj muzičkih sadržaja kako bi se izbjegle moguće parazitarne varijable. Zavisne varijable istraživanja su: muzičke sposobnosti, znanja i vještine učenika.

Formulisana je i glavna hipoteza koja glasi: smatramo da će se primjenom integrativnog modela nastave muzičke kulture poboljšati ritmičke sposobnosti, sposobnost vokalne reprodukcije, znanja učenika o ritmičkim instrumentima i vještine u odnosu na primjenu tradicionalnog načina rada.

Metode i tehnike istraživanja

U istraživanju je primijenjen eksperimentalni metod sa paralelnim grupama te metoda teorijske analize i sinteze. Metodom teorijske analize i sinteze definisana je teorijska osnova istraživanja. Primjenom eksperimentalnog metoda sa paralelnim grupama obezbijeđena je bolja kontrola i praćenje djelovanja eksperimentalnog faktora. Na inicijalnom i finalnom mjerenju muzičkih sposobnosti i znanja primijenjena je tehnika usmenog testiranja te tehnika naučnog posmatranja u cilju kvalitetnijeg praćenja djelovanja eksperimentalnog faktora.

Instrumenti istraživanja

U istraživanju su korištena dva instrumenta: Instrument za usmeno testiranje poznavanja ritmičkih instrumenata (IZUT) i Test muzičkih sposobnosti (TMS). Prvi instrument ispituje tri domena poznavanja ritmičkih instrumenata: vizuelnu percepciju, zvučnu percepciju i manuelnu upotrebu instrumenta ili vještinu sviranja/upotrebe instrumenta. Ispitivana je sposob-

nost učenika da prepoznaju zvuk četiri instrumenta koja se najčešće primjenjuju u prvom razredu. To su: bubanj, zvečke, štapići i trianogl. Izračunati Alfa-Kronbah, $\alpha=0,84$ govori o visokoj pouzdanosti testa koji je preuzet iz prethodnog istraživanja (Šindić i sar., 2019).

Drugi instrument Test muzičkih sposobnosti (TMS) korišten je u prethodnim istraživanjima (Ratković i Dragić, 2015) i sastoji se iz dva subtesta. 1. test ritmičkih sposobnosti (TRS), odnosi se na ispitivanja sposobnosti reprodukcije ritma, a čine ga: četiri ritmička motiva; 2. test vokalne reprodukcije (TVR) se sastoji od tri zadatka: vokalna reprodukcija dječije umjetničke pjesme „Dobro veče susedice“, vokalna reprodukcija dvotaktnog melodij-skog motiva iz narodne pjesme „Spavaj sine, san te prevario“ i vokalna reprodukcija meloritmičke fraze.

Populacija, uzorak i tok istraživanja

Ukupan uzorak čini 117 učenika iz dvije osnovne banjalučke škole: JUOŠ „Sveti Sava“ kao eksperimentalna škola i JUOŠ „Branko Ćopić“, kontrolna. Uzorak predstavlja dio populacije učenika prvog razreda u kojem je ravnopravno učešće oba pola a ujednačavanje je izvršeno inicijalnim testiranjem muzičkih sposobnosti i znanja. Istraživanje je trajalo godinu dana, inicijalno istraživanje je obavljeno na početku školske godine a finalno u junu sljedeće godine. U eksperimentalnim i kontrolnim odjeljenjima nastavu su realizovali učitelji. U kontrolnim odjeljenjima nastava je organizovana na tradicionalan način s tim da u prvom razredu imamo djelimičnu/sporadičnu ili uobičajenu integraciju muzičkih sadržaja dok je u eksperimentalnim odjeljenjima primijenjen integrativni model nastave muzičke kulture sa potpunom funkcionalnom integracijom koji podrazumijeva konkretnije integrisanje muzičkih i nemuzičkih sadržaja prožetih igrolikim i interaktivnim iskustvima. Procjena tačnosti reprodukcije je vršena na osnovu snimaka sa diktafona. Rezultati su bodovani na način da je potpuno tačna reprodukcija ili sa manjim greškama iznosila 1 bod a potpuno netačna 0 bodova.

Statistička obrada podataka se ogleda kroz mjere deskriptivne statistike. Što se tiče analitičke statistike za procjenu značajnosti razlike korišten je test razlike prilagođenih aritmetičkih sredina ($E_{E_{mean}}$) uz statističku kontrolu uticaja kovarijati (ANCOVA). Test je primijenjen s obzirom na potrebu statističke kontrole uticaja mogućih parazitarnih varijabli i ujednačavanja kontrolne i eksperimentalne grupe. Kovarijate su u zavisnosti od istraživanja

bile: pol te rezultati sa inicijalnih testiranja. Za ispitivanje veličine intenziteta efekta ili naglašenosti razlike aritmetičkih sredina korišten je kvadrirani eta kvadrat (η^2). Za testiranje značajnosti razlike korišten je t-test za zavisne uzorke. Parametre disperzije predstavlja standardna devijacija SD i standardna greška SE. Za utvrđivanje pouzdanosti instrumenata sprovedena je analiza relijabilnosti i izračunat Alfa-Kronbahov koeficijent. Podaci su obrađeni korišćenjem statističkog softvera SPSS 20.0 za Windows.

Rezultati istraživanja i diskusija

U ovom dijelu rada prikazujemo rezultate istraživanja koji se odnose na muzička znanja (vizuelno i zvučno prepoznavanje i manuelna upotreba instrumenata); ritmičke sposobnosti i sposobnost vokalne reprodukcije pjesama i meloritmičkih motiva.

Tabela 1.

Razlika aritmetičkih sredina na inicijalnom ispitivanju poznavanja ritmičkih instrumenata između eksperimentalne i kontrolne grupe

Varijable	Grupa	N	M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
Vizuelno prepoznavanje	E	55	2,43	0,83	-1,53	0,127
	K	50	2,67	0,91		
Zvučno prepoznavanje	E	58	1,90	1,17	0,13	0,895
	K	54	1,87	0,89		
Manuelna upotreba instrumenta	E	57	2,60	1,42	-0,32	0,744
	K	57	2,64	0,76		

Kao što je vidljivo iz Tabele 1 razlike aritmetičkih sredina na inicijalnom ispitivanju na sva tri subtesta nisu statistički značajne ($p=0,127$; $p=0,895$; $p=0,744$) što govori da su obje grupe na inicijalnom mjerenju poznavanja ritmičkih instrumenata statistički ujednačene. Aritmetičke sredine kao deskriptivni pokazatelji govore da učenici imaju određena predznanja o ovim instrumentima što je kompatibilno i sa sličnim istraživanjem koje je obavljeno sa djecom najstarijeg predškolskog uzrasta (Šindić i sar., 2019). Najniži rezultati su ostvareni na subtestu zvučnog prepoznavanja što znači da učenici najmanje imaju akustičnih predznanja ili iskustava u realnom muzičkom kontekstu. I u ovom istraživanju se pokazuje, generalno, nedostatak

eksploatacije akustike i eksploatacije zvuka. Mogući razlog može biti i nedovoljna ili neadekvatna primjena ritmičkih instrumenata u radu sa djecom predškolskog uzrasta. Rezultati predstavljaju podsticaj za buduća istraživanja vaspitno-obrazovne prakse.

Tabela 2.

Razlike aritmetičkih sredina na inicijalnom i finalnom mjerenju poznavanja ritmičkih instrumenata unutar kontrolne i eksperimentalne grupe

Grupa	Varijable	Mjerenje	N	M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
E	Vizuelno prepoznavanje	inicijalno	54	2,43	0,84	-2,50	0,015
		finalno	54	2,78	0,79		
	Zvučno prepoznavanje	inicijalno	58	1,90	1,16	-6,34	0,000
		finalno	58	2,63	1,03		
	Manuelna upotreba	inicijalno	56	2,60	1,44	-2,18	0,034
		finalno	56	3,02	0,75		
K	Vizuelno prepoznavanje	inicijalno	49	2,67	0,92	1,67	0,102
		finalno	49	2,41	0,84		
	Zvučno prepoznavanje	inicijalno	54	1,87	0,89	2,20	0,033
		finalno	54	2,09	0,96		
	Manuelna upotreba	inicijalno	56	2,64	0,75	1,13	0,261
		finalno	56	2,75	0,81		

Podaci iz Tabele 2 ukazuju na napredak obje grupe, što znači da su i učenici u kontrolnoj grupi imali priliku da koriste ritmičke instrumente. Ako posmatramo podatke samo unutar eksperimentalne grupe možemo uočiti statistički značajan napredak eksperimentalne grupe na sva tri subtesta. Najveća razlika je na subtestu prepoznavanje zvuka ($t=-6,34$) koja je statistički veoma značajna. Kad je napredak u kontrolnoj grupi u pitanju statistički pokazatelji govore da postoji napredak na drugom subtestu (napredak je statistički značajan u okviru grupe) i trećem subtestu dok je razlika na prvom subtestu u korist inicijalnog mjerenja ($t=1,67$). Razlike aritmetičkih sredina na finalnom mjerenju između grupa detaljnije su opisane u Tabeli 3.

Tabela 3.

Razlika aritmetičkih sredina na finalnom mjerenju poznavanja ritmičkih instrumenata između eksperimentalne i kontrolne grupe

Varijable	Grupa	N	M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
Vizuelno prepoznavanje	E	58	2,78	0,81	2,03	0,045
	K	54	2,41	0,84		
Zvučno prepoznavanje	E	59	2,63	1,02	2,97	0,004
	K	54	2,09	0,96		
Manuelna upotreba instrumenta	E	57	3,02	0,74	1,82	0,071
	K	56	2,75	0,81		

Deskriptivni pokazatelji iz tabele ukazuju da su učenici iz eksperimentalne grupe postigli značajno bolje rezultate u odnosu na kontrolnu grupu na sva tri subtesta, s tim da su razlike aritmetičkih sredina statistički značajne za prvi ($p=0,045$) i drugi subtest ($p=0,004$) dok je vrijednost na trećem subtestu na samoj granici ali nije statistički značajna. U Tabeli 4 prikazani su rezultati postignuti na inicijalnom i finalnom mjerenju ritmičkih sposobnosti i vokalne reprodukcije unutar kontrolne i eksperimentalne grupe.

Tabela 4.

Razlike aritmetičkih sredina na inicijalnom i finalnom mjerenju ritmičkih sposobnosti i sposobnosti vokalne reprodukcije unutar eksperimentalne i kontrolne grupe

Grupa	Varijable	Mjerenje	N	M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
E	Sposobnost vokalne reprodukcije	inicijalno	55	1,72	1,03	-5,90	0,00
		finalno	55	2,25	0,84		
	Ritmičke sposobnosti	inicijalno	58	2,05	0,82	-8,45	0,00
		finalno	58	2,81	0,76		
K	Sposobnost vokalne reprodukcije	inicijalno	55	1,58	0,93	-3,14	0,00
		finalno	55	1,87	0,84		
	Ritmičke sposobnosti	inicijalno	53	2,23	0,72	-1,00	0,32
		finalno	53	2,30	0,84		

U Tabeli 4 su predstavljeni rezultati istraživanja dobijeni testiranjem značajnosti razlika aritmetičkih sredina za zavisne uzorke na inicijalnom i finalnom mjerenju ritmičkih sposobnosti i sposobnosti vokalne reprodukcije posmatrano unutar eksperimentalne i kontrolne grupe. Ako posmatramo rezultate unutar eksperimentalne grupe, razlike aritmetičkih sredina su statistički značajne u prilog učenika eksperimentalne grupe na obje posmatrane varijable.

Kad je u pitanju kontrolna grupa evidentan je napredak na testu vokalne reprodukcije što znači da su i u kontrolnim odjeljenjima učenici izvodili muzičke sadržaje i razvili vokalne sposobnosti $t=-3,14$; $p=0,00$ ali ipak nedovoljno u odnosu na eksperimentalnu grupu što će biti vidljivije u Tabeli 5. Tu su predstavljeni rezultati na finalnom mjerenju ritmičkih i sposobnosti vokalne reprodukcije između kontrolne i eksperimentalne grupe uz mjerenje jačine uticaja (effect size).

Tabela 5.

Razlike aritmetičkih sredina na finalnom mjerenju ritmičkih sposobnosti i sposobnosti vokalne reprodukcije između kontrolne i eksperimentalne grupe

Mjerenje	Varijabla	Grupa	N	E mean	SE	F	p	η^2
Finalno	Sposobnosti vokalne reprodukcije	E	55	2,20	0,07	7,04	0,01	0,06
		K	55	1,91	0,07			
	Ritmičke sposobnosti	E	58	2,87	0,7	32,14	0,00	0,22
		K	53	2,37	0,8			

Učenici eksperimentalne grupe su na testu vokalne reprodukcije postigli statistički značajno bolje rezultate ($F=7,04$), statistička značajnost ($p=0,01$) uz značajan intenzitet uticaja nezavisne varijable ($\eta^2=0,06$) u odnosu na kontrolnu grupu. Još je izraženiji uticaj modela na ritmičke sposobnosti učenika u korist eksperimentalne grupe ($F=32,14$) uz značajnost ($p=0,00$) i jak uticaj eksperimentalnog faktora ($\eta^2=0,06$).

U okviru rada putem ovog modela, značajno se poboljšavaju vokalne i ritmičke sposobnosti (Tabela 5 i Tabela 6). Razlog ovom poboljšanju je

moguće pripisati specifičnim načinom rada jer se kroz integrativni pristup i model rada muzički sadržaji i aktivnosti često ponavljaju i prepliću sa sadržajima drugih predmetnih područja na razne načine. Ritmičke sposobnosti su kako pokazuju rezultati ovog istraživanja razvijenije u obje grupe od sposobnosti vokalne reprodukcije što je kompatibilno i sa nalazima sličnih istraživanja (Ratković i Dragić, 2015). To proizilazi iz same problematike razvoja vokalnih sposobnosti koje zahtijevaju i slušnu percepciju/osjećaj za visinu tona koja je u sadejstvu sa muzičkim pamćenjem i sposobnošću vokalne reprodukcije i razvojem glasovnog aparata (Elmer, 2022). U suštini vokalna reprodukcija meloritmičkih motiva i pjesama je mnogo složenija komponenta muzičkog razvoja.

Zaključak

Rezultati istraživanja govore u prilog boljih postignuća učenika eksperimentalne grupe ali i napredak učenika u kontrolnoj grupi. Najveća razlika u korist eksperimentalne grupe je ostvarena na subtestu zvučnog prepoznavanja ritmičkih instrumenata što govori u prilog veće upotrebe ovih instrumenata u nastavi muzičke kulture ali i drugih predmeta. Inicijalno mjerenje pokazuje najniži skor upravo na ovom subtestu u obje grupe. Model je ostvario veći uticaj na ritmičke sposobnosti od vokalnih na finalnom mjerenju a jedan od faktora može biti i češća upotreba ritmičkih instrumenata u integrisanim aktivnostima u eksperimentalnoj grupi. Sve to ukazuje na značaj polifunkcionalne primjene Orfovih instrumenata u nastavi. Uzimajući u obzir dobijene rezultate istraživanja, glavnu hipotezu istraživanja, koja glasi da će integrativni model nastave muzičke kulture pozitivno uticati na razvoj ritmičkih sposobnosti, sposobnost vokalne reprodukcije, znanja učenika o ritmičkim instrumentima i vještine u odnosu na tradicionalan način rada, možemo potvrditi u potpunosti.

Moguće je zaključiti da integrativni model nastave muzičke kulture na međupredmetnom području rada u prvom razredu osnovne škole, pozitivno utiče na razvoj muzičkih sposobnosti, muzičkih znanja i vještina. Iako su obje grupe ostvarile napredak, rezultati istraživanja značajno idu u korist eksperimentalne grupe.

U okviru daljih istraživanja ovog modela potrebno je sagledati efikasnost i mogućnost polifunkcionalne upotrebe ritmičkih instrumenata u nastavi drugih predmeta razredne nastave. Potrebno je orijentisati se ka većoj

eksploataciji zvuka i zvučnih pojava iz svijeta i prirode koja nas okružuje kroz igrolike, interaktivne aktivnosti prožete multisenzornim i integrativnim učenjem. Takav pristup učenju vodi ka aktivnom i uspješnom učenju obogaćenom igrom i igrolikim sadržajima u okviru kreativno/iskustveno i kontekstualno baziranog koncepta rada.

Literatura

- Bamberger, J. (2005). What develops in musical development? In: *The Child as Musician*, ed. G. Mc Pherson, Oxford University Press, 69–92.
- Elmer, S. S. (2022). How a young child sings a well-known song before she can speak. *British Journal of Music Education*, 39, 292–301. <http://doi.org/10.1017/S0265051722000304>
- Ilić, M. i Jerković, Lj. (2025). Naučno-teorijska utemeljenost nastavnih sistema. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 55(2), 373–391. <https://doi.org/10.5937/zrffp55-56707>
- Jerković, Lj. (2024). The impact of individually planned instruction on the development of self-image and verbal creativity of pupils. *Sodobna pedagogika*, 141, 154–176. <https://www.sodobna-pedagogika.net/en/archive/load-article/?id=2337>
- Kolb, D. (1984). *Experiential learning – experience as the source of learning and development* Prentice Hall.
- Laure, M., & Habe, K. (2024). Stimulating the Development of Rhythmic Abilities in Preschool Children in Montessori Kindergartens with Music-Movement Activities: A Quasi-Experimental Study. *Early Childhood Education Journal*, 52, 563–574. <https://doi.org/10.1007/s10643-023-01459-x>
- Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J. (2018). Music playschool enhances children's linguistic skills. *Sci Rep* 8, 8767. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5>
- Martinović-Bogojević, J. i Osmanović, A. (2023). Podsticanje konstruktivizma kroz interdisciplinarnost u muzičkom muzičkom obrazovanju. U J. Martinović-Bogojević i V. Marković (ur.). *Muzička pedagogija. Izazov, inspiracija, kreacija*. (str. 78–87). Univerzitet Crne Gore. Muzička akademija Cetinje.
- Mirković-Radoš, K. (1983). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. ZUNS.

- Nastavni plan i program i program za osnovno obrazovanje* (2014). Ministarstvo prosvjete i kulture RS.
- Nastavni plan i program za I razred osnovne škole* (2021). RPZ RS.
- Pavlović B. (2012). *Narodno muzičko stvaralaštvo Kosova i Metohije u osnovnoškolskoj nastavi muzičke kulture*. Učiteljski fakultet u Prizrenu-Leposavić.
- Pandurević, J. (2020). Folklorna kultura djetinjstva. U T. Pribišev-Beleslin (ur.), *Dječije stvaralaštvo u predškolskim ustanovama*, (str. 95–126). Filozofski fakultet u Banjoj Luci.
- Ratković, D. i Dragić, Ž. (2015). Ritmičke i vokalne sposobnosti učenika mlađeg školskog uzrasta seoskih i gradskih područja grada Banjaluka. U N. Macanović, V. Lalić (ur.), *Doprinos nauke razvoju društava u tranziciji* (str. 149–166). Evropski defendologija centar.
- Ratković, D. (2016). Stavovi nastavnika o preprekama u integrisanju muzičkih aktivnosti u razrednoj nastavi. U Mojca, O. (ur.) *Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij*, (str. 1118-1131). EDUvision. <http://www.eduvision.si/>
- Ratković, D. (2018) Integracija muzičkih aktivnosti u razrednoj nastavi. *Naša škola*, 24(2), 5–69. <https://10.7251/NSK1802051R>
- Stojanović, G. (2005). *Muzička kultura, priručnik za nastavnike za drugi razred osnovne škole*. ZUNS.
- Stojadinović, A. (2023). *Integrativni model dečjih narodnih igara sa pevanjem*. Pedagoški fakultet u Vranju.
- Stošić, A. L. i Janković, N. Z. (2020). Integrisanje muzičkih i jezičkih sadržaja i veština u okviru predmeta Engleski jezik za decu uz pesmu i pokret. *Inovacije u nastavi*, 33(4). 61–78. <https://doi.org/10.5937/inovacije2004061S>
- Stošić, A., (2008a). Polifunktionalnost pesme u nastavi muzičke kulture. *Pedagogija*, 63(1), 62–74. https://www.researchgate.net/publication/277238573_Poli-function_of_a_song_in_teaching_music
- Stošić, A. (2008b). Pema-spona u integrativnom pristupu nastave muzičke kulture, srpskog jezika i književnosti za djecu. *Književnost za djecu u nauci i nastavi*, 3, 392–402. Univerzitet u Jagodini.
- Smiljković, S., i Stojanović, B. (2011). *Komparativni pristup metodici maternjeg jezika u književnosti*. Učiteljski fakultet u Vranju.

- Šindić, A., Pribišešev-Beleslin, T. & Ratković, D. (2019). Integration of artistic expressive means into preschool children's learning environment. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(3–4), 80–91. https://pedagoska-obzorja.si/Revija/Vsebine/PDF/DSPO_2019_34_3.pdf
- Vučkovski, J., i Zdravković, V. (2009). Pisma za decu u funkciji razvoja muzičkih sposobnosti. U S. Denić (ur.), *Književnost za decu i njena uloga u vaspitanju i obrazovanju dece predškolskog uzrasta*, (str. 403–411). Učiteljski fakultet u Vranju.
- Zdravković, V., Spasić - Stošić, A. Vučkovski, J. (2010). Integrativni pristup muzičkoj nastavi u mlađim razredima osnovne škole. *Godišnjak učiteljskog fakulteta u Vranju*, 1, 393–407.
- Welch, G. (2009). Evidence of the development of vocal pitch matching ability in children. *Japanese Journal of Music Education Research*, 39(1), 38-47.

THE IMPACT OF THE INTEGRATIVE MODEL OF MUSIC EDUCATION ON THE MUSICAL ABILITIES, KNOWLEDGE, AND SKILLS OF JUNIOR GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Darko Ratković

Summary

The paper presents the results of application of the experimental programme of the integrative model of teaching in junior grades of elementary school. The research involved 116 first-grade students of two elementary schools, divided into two experimental and control classes. The objective of the research was to examine influence of the integrative model of teaching music on rhythmic competencies, vocal reproduction competencies, knowledge, and skills of playing rhythmic instruments. An experimental method with parallel groups and a descriptive method were used. The research instruments were: a vocal reproduction test, the a test of rhythmic competencies, an instrument for oral testing of knowledge of rhythmic instruments which consisted of three subtests: visual recognition of rhythmic instruments, sound recognition, and manual use of an instrument. The results were obtained by testing the arithmetic means of the experimental and control groups. The difference of the arithmetic means on all tests is in favour of the students of the experimental group, which highlights the positive effect of the experimental factor. The difference is statistically significant with a significant intensity of influence of the independent variable, thus implying the conclusion that the integrative model of teaching music has a positive impact on students' rhythmic competencies, vocal reproduction competencies, and students' knowledge and skills compared to the traditional method of working.

Keywords: *integrative model, music competencies, knowledge and skills, learning, methodology of teaching music.*

ВЛИЯНИЕ ИНТЕГРАТИВНОЙ МОДЕЛИ ПРЕПОДАВАНИЯ МУЗЫКИ НА МУЗЫКАЛЬНЫЕ СПОСОБНОСТИ, ЗНАНИЯ И НАВЫКИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Дарко Раткович

Резюме

В работе представлены результаты экспериментального применения интегративной модели преподавания музыки в первом классе начальной школы. В исследовании приняли участие 116 первоклассников двух начальных школ, из четырех классов. Два класса составляли экспериментальную группу, а другие два класса – контрольную. Цель исследования – изучить влияние интегративной модели преподавания музыки на ритмические способности, способности к вокальному воспроизведению, знания и навыки игры на ритмических инструментах. В исследовании были использованы экспериментальный метод с параллельными группами и описательный метод. Инструментами исследования являются: ТВВ – тест вокального воспроизведения; ТРС – тест ритмических способностей и ИЗУТ тест, состоящий из трех субтестов: визуальная идентификация ритмических инструментов, звуковая идентификация и ручное использование инструментов. Результаты были получены посредством тестирования учеников и сравнения полученных средних арифметических значений экспериментальной и контрольной групп. Во всех тестах наблюдается разница в арифметических значениях в пользу учеников из экспериментальной группы, что свидетельствует о положительном влиянии экспериментального фактора. Статистически значимая разница указывает на факт, что интегративная модель преподавания музыки оказывает положительное влияние на ритмические способности, способности вокального воспроизведения, знания и навыки учеников по сравнению с применением традиционной модели преподавания.

Ключевые слова: интегративная модель, музыкальные способности, знания и навыки, обучение, методика преподавания музыки.
